

پیش‌بینی خودشیفتگی بر اساس خیال‌پردازی ناسازگار و شهرت‌طلبی

مهران پورموسویان^۱، محمود احدی^۲، مصطفی احدی^{۳*}

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران.
۲. فرهنگی آموزش و پرورش، کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران.
۳. دانشجوی دکتری روانشناسی بالینی، دانشگاه شهید بهشتی، ایران. (نویسنده مسئول)

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۴۰۲، صفحات ۱۵۹-۱۵۲

چکیده

با توجه به دنیای معاصر و جوامعی که خودشیفتگی و شهرت‌طلبی در آن بسیار بالا می‌باشد. تحقیقات روانشناسی زیادی در این زمینه انجام شده است. یکی از مؤلفه‌های خودشیفتگی رؤیاپردازی این افراد درباره‌ی موفقیت‌ها و ویژگی‌های برترشان می‌باشد. این تحقیق از نوع همبستگی - توصیفی به رابطه‌ی بین خودشیفتگی و شهرت‌طلبی و خیال‌پردازی ناسازگار در جمعیت عمومی پرداخته است. ۵۴۵ نفر در این تحقیق شرکت کردند که نتایج نشان داد، از طریق رگرسیون و مدل به‌دست‌آمده می‌توان میزان خودشیفتگی افراد را پیش‌بینی نمود. خودشیفتگی با شهرت‌طلبی و خیال‌پردازی ناسازگار همبستگی مثبت و با سن همبستگی منفی دارد.

واژه‌های کلیدی: خودشیفتگی، شهرت‌طلبی، خیال‌پردازی ناسازگار.

مقدمه

خودشیفتگی یکی از رایج ترین نشانه های روانی در جوامع امروزی است تا حدی که به شکل های مختلفی به توصیف این وضعیت جوامع پرداخته اند مثلاً "همه گیری خودشیفتگی"^۱ (تونگ^۲ و کمپبل^۳، ۲۰۰۹) یا "فرهنگ خودشیفتگی"^۴ (جوینر^۵، ۲۰۱۷) و یا شبیه به این ها را محققان مختلف برای توصیف این وضعیت بکار برده اند. به همین خاطر خودشیفتگی یکی از مهم ترین اختلالات روانی در حوزه ی تحقیقات روانشناسی می باشد. البته خودشیفتگی هم یک نوعی از اختلال است و هم یک ویژگی شخصیتی که می تواند در سطوح زیر بالینی در افراد عادی هم پیدا شود. به عبارتی دیگر هم می تواند یک اختلال و هم یک ویژگی شخصیتی باشد (بوشمن^۶، ۲۰۱۸). به همین خاطر در سال های اخیر، محققان درک خود را از خودشیفتگی گسترش داده اند تا اینکه بتوانند هر دو گروه خودشیفته های بزرگ و خودشیفته های آسیب پذیر را شامل شوند (میلر^۷ و همکاران، ۲۰۱۱). این مفهوم سازی، خودشیفتگی بیمارگونه به دو شکل اساسی وجود دارد: خودبزرگ بین^۸ و آسیب پذیر. خودشیفتگی خودبزرگ بین با تسلط، بزرگ نمایی، تکبر، استعمار دیگران و احساس استحقاق مشخص می شود. در مقابل، خودشیفتگی آسیب پذیر با درون گرایی، احساسات منفی، سردی، نیاز به تأیید خود از سوی دیگران و خیال پردازی های بزرگ درونی مشخص می شود. (سوتهارد^۹ و زیگلر^{۱۰}، ۲۰۱۶). آنچه بین هر دو نوع خودشیفتگی مشترک هست این است که هر دو نوع می خواهند مرکز توجه باشند. افراد خودشیفته عمیقاً مشتاق توجه و تحسین دیگران هستند (بوشمن، ۲۰۱۸). با این وجود، آنچه جالب می نماید این است که تا به امروز، هیچ تحقیقی بررسی نکرده است که چگونه این دو شکل از خودشیفتگی بیمارگونه ممکن است با جنبه های مورد علاقه شهرت ارتباط داشته باشند (سوتهارد و زیگلر، ۲۰۱۶).

از سویی دیگر مضامین مربوط به مشاهیر و شهرت به طور فزاینده ای در فرهنگ عامه برجسته است. یولز^{۱۱} و گرین فیلد^{۱۲} (۲۰۱۱) دریافتند که موضوعات مرتبط با شهرت و آرزوها در برنامه های محبوبی که نوجوانان جوان را هدف قرار می دهند در چند دهه گذشته افزایش یافته است. میل اولیه انسانی ما برای ارزشمند شدن توسط همسالان خود ممکن است در میل به شهرت آشکار شود (گرینوود^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۸). نکته مهم این است که با افزایش فراگیری فرهنگ رسانه های اجتماعی از قبیل اینستاگرام، توییتر، فیس بوک، تیک تاک و شبیه اینها، خطری بسیار قابل توجه وجود دارد و آن این است که ارتباط مستقیمی بین تمایلات جلب توجه افراد خودشیفته و دریافت پاداش هایی در این راستا که به وسیله ی رسانه های اجتماعی داده می شود، وجود دارد (بوشمن، ۲۰۱۸).

¹ Narcisim epidemic

² Twenge

³ Campbell

⁴ Narcisim culture

⁵ Joiner

⁶ Bushman

⁷ Miller

⁸ grandiose

⁹ Southard

¹⁰ Zeigler

¹¹ Uhls

¹² Greenfield

¹³ Greenwood

این خطر تا جایی پیش رفت که بسیاری از کشتارهای دسته جمعی ایالات متحده به این دلیل صورت می گیرد. به طور مثال یکی از تحقیق ها در این زمینه خاطرنشان کرد که برخی از قاتلین در کشتارهای دسته جمعی، بیشتر از اینکه به قتل فکر کنند به شهرت و دیده شدن فکر می کنند و تا جایی که به وضعیت شهرت برسند (لانگمن^۱، ۲۰۱۷).

یکی دیگر از ویژگی های افراد خودشیفته که در DSM5 به آن اشاره شده است این می باشد که این افراد تخیل بیش از حد در مورد موفقیت و درخشش در زمینه های مختلف را دارا می باشند (انجمن روان پزشکی آمریکا^۲، ۲۰۱۳). در همین راستا بسیاری از تحقیقات پس از بررسی به این نتیجه رسیدند که خیال پردازی های^۳ بزرگ رابطه ی مستقیمی با خودشیفتگی دارد (پنک^۴ و همکاران، ۲۰۱۳). افراد خودشیفته با خیال پردازی می توانند موقعیت های نامطلوب و دردناک را اصلاح کنند (ابوریا^۵، سامر^۶ و کنان^۷، ۲۰۲۰). خیال پردازی ناسازگار^۸ به نحوی یا بخش زیادی از زمان روز را در بر بگیرد و یا اجباری می باشد، به این صورت می تواند در بسیاری از حوزه های زندگی مانند عملکرد تحصیلی، شغلی یا اجتماعی اثر نامطلوبی بر جا بگذارد. با این وجود مطالعات اندکی شیوع این ویژگی را در گروه های مختلف بالینی مخصوصاً اختلالات شخصیت بررسی کرده اند (پیتزویک^۹ و همکاران، ۲۰۲۳).

روش پژوهش

در این تحقیق ۵۴۵ نفر از افرادی که مایل بودند در این تحقیق شرکت کنند به عنوان آزمودنی انتخاب شدند. نوع نمونه گیری این تحقیق، داوطلبانه می باشد که ۲۶۳ نفر از آن ها مرد و ۲۸۲ نفر زن بودند. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - همبستگی می باشد و برای تحلیل نتایج از روش رگرسیون استفاده شده است.

ابزار

شخصیت خودشیفته: پرسشنامه شخصیت خودشیفته آموز^{۱۰} دارای ۱۶ جفت عبارت بوده و هدف آن سنجش ویژگی های شخصیت خودشیفته است (۲۰۰۶). طیف پاسخگویی آن بدین صورت است که متشکل از جفت گویه هایی است که پاسخ دهنده باید یکی از آن ها را انتخاب نماید. برای هر سؤال انتخاب شده از ردیف الف امتیاز و برای هر سؤال انتخاب شده از ردیف ب ۰ امتیاز در نظر گرفته می شود. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، مجموع امتیازات همه سؤالات با هم جمع می شود. امتیاز دامنه ای از ۰ تا ۱۶ را خواهد داشت.

¹ Langman

² American Psychiatric Association

³ fantasy

⁴ Panek

⁵ Abu-Rayya

⁶ Somer

⁷ Knane

⁸ Maladaptive daydreaming

⁹ Pietkiewicz

¹⁰ Ames

در مورد اعتبار و پایایی این پرسشنامه، محمدزاده (۱۳۸۸) پرسشنامه شخصیت خودشیفته را در یک مطالعه زمینه‌یابی مقطعی، ۳۴۲ دانشجو در سال ۱۳۸۷ مورد آزمون قرارداد. ضریب همبستگی بین نمرات پرسشنامه شخصیت خودشیفته NPI-16 و مقیاس خودشیفتگی MCMI-II برابر ۰/۷۷ و معنی‌دار بود. ضریب پایایی بازآزمایی، ضریب همبستگی در تعیین پایایی تصنیفی و ضریب آلفای کرونباخ در سنجش همسانی درونی به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۷۴ و ۰/۷۹ محاسبه شده است.

شهرت طلبی: مقیاس میل به شهرت (گونتاس^۱ و همکاران، ۲۰۱۲) یک ابزار است که برای ارزیابی تمایل افراد به شهرت طراحی شده است. این مقیاس شامل شش آیتم است که در آن پاسخ‌دهندگان هر آیتم را بر اساس یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) رتبه‌بندی کنند. نمرات بالا در این مقیاس نشان‌دهنده تمایل به شهرت است. محدوده امتیاز در این مقیاس بین ۶ تا ۳۰ است، به‌طوری‌که نمره ۶ نشان‌دهنده تمایل کم به شهرت و نمره ۳۰ نشان‌دهنده تمایل بالا به شهرت است.

مطالعه اصلی این مقیاس توسط گونتاس و همکاران در سال ۲ انجام شده است و نشان داده است که مقیاس ویژگی‌های روان‌سنجی قابل قبولی دارد؛ بنابراین به این معنی است که مقیاس میل به شهرت معتبر و قابل‌اعتماد است و می‌توان از آن برای اندازه‌گیری تمایل افراد به شهرت استفاده کرد. در بین جمعیت ایرانی نیز اولین بار شباهنگ و همکاران به استفاده از این مقیاس پرداختند که نتایج معتبری از آن به‌دست آمده است (۲۰۲۲).

خیال پردازی ناسازگارانه: این پرسشنامه توسط سومر^۲ و همکاران (۲۰۱۵) ساخته شده است. این پرسشنامه ۱۶ آیتم دارد که از ۰ درصد تا ۱۰۰ درصد پاسخ دریافت می‌کند. هدف این پرسشنامه بررسی میزان خیال‌پردازی روزانه هر فرد می‌باشد که هرچه میزان این خیال‌پردازی بالاتر رود ناسازگارانه تر می‌شود. در جامعه ایرانی نیز برای اولین بار توسط بصیرنیا استفاده شد؛ و نتایج را برای اعتبار و پایایی نسخه ایرانی این پرسشنامه گزارش داده است (۱۴۰۱).

¹ Gountas

² Somer

یافته‌ها

برای بررسی یافته‌های تحقیق در زمینه‌ی رابطه‌ی بین خودشیفتگی با شهرت‌طلبی و خیال‌پردازی ناسازگار به جدول ۱ که مربوط به روابط همبستگی بین این متغیرهای می‌باشد، نگاه کنید.

جدول ۱. ماتریس همبستگی بین متغیرها

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱. خودشیفتگی	۱				
۲. سن	-0.149**	۱			
۳. شهرت‌طلبی	0.153**	-0.251**	۱		
۴. خیال‌پردازی ناسازگار	0.278**	-0.042	0.086	۱	

*= $p < 0/05$ **= $p < 0/01$

جدول اول نتایج به‌دست‌آمده از ماتریس همبستگی بین متغیرها را نشان می‌دهد. متغیر سن که رابطه‌ای منفی با خودشیفتگی دارد و در سطح ۰,۰۱ هم این رابطه معنادار است. چنانکه مطابق با ادبیات تحقیق در این زمینه بود، خودشیفتگی با شهرت‌طلبی رابطه‌ی مثبت و معناداری را دارد. در انتها نیز به رابطه‌ی معنادار بین خیال‌پردازی ناسازگار و خودشیفتگی اشاره‌شده است که رابطه مثبت و معناداری بین این دو متغیر برقرار است.

در جدول دوم به نتایج مدل رگرسیون اشاره‌شده است که این مدل آیا نتایج قابل اعتباری دارد یا خیر.

جدول ۲. مدل رگرسیون برای خودشیفتگی

مدل	مجموع مربعات	df	میانگین مجزورات	F	R	R ²	R ² adj	معناداری
رگرسیون	544.763	3	181.588	18.596	0.325	0.105	0.100	<0.001
باقی‌مانده	4628.435	474	9.765					
جمع	5173.199	477						

میزان معناداری این مدل بالاتر از ۰,۰۰۱ می‌باشد که نشان می‌دهد از طریق این متغیرها می‌توان با احتمال بالایی به پیش‌بینی خودشیفتگی در افراد جامعه پرداخت.

جدول سوم نتایج تحلیل رگرسیون را نشان می‌دهد که متغیر وابسته یا پیش‌بینی شونده در آن خودشیفتگی می‌باشد.

جدول ۳. نتایج پیش‌بینی خودشیفتگی بر اساس سن، شهرت‌طلبی و خیال‌پردازی ناسازگار

پیش‌بین‌ها	ضریب غیر	استاندارد	ضریب استاندارد	t	معناداری
	B	SE			
مقدار ثابت	2.929	0/660		4.440	<0.001
سن	-0.036	0.015	-0.109	-2.438	0.015
شهرت‌طلبی	0.048	0.021	0.103	2.135	0.021
خیال‌پردازی ناسازگار	0.046	0.008	0.265	6.062	<0.001

نتایج در این جدول نشان می‌دهد که می‌توان بر اساس همه متغیرهای بکار گرفته در این تحقیق به پیش‌بینی خودشیفتگی دست‌یافت.

بحث و نتیجه گیری

چنانچه از تحقیقات قبلی قابل پیش بینی بود، خودشیفتگی با برخی ویژگی ها مشخص می شود. یکی از این ویژگی ها تمایل به مرکز توجه بودن می باشد. ویژگی دیگر خیال پردازی روزانه ای افراد خودشیفته می باشد که به اثرات نامطلوب بر زندگی منجر می شود. نتایج نشان دادند که بالا رفتن سن به نحوی رابطه ی منفی بر میزان خودشیفتگی دارد و میزان خودشیفتگی با بالا رفتن سن کم می شود. تحقیقات مختلفی کاهش خودشیفتگی با افزایش سن را نشان داده اند، البته نوع خاصی از خودشیفتگی با افزایش سن بالاتر هم می رود (کرامر^۱، ۲۰۱۱). در مورد خودشیفتگی و شهرت، آنچه در ادبیات تحقیق مشخص است این است که خودشیفتگی یک رگه ای از رفتارهای انسان نشان می دهد، به این معنی که فرد خودش را بالاتر و بهتر نمایش می دهد (جابین^۲، گرتسن^۳ و ترور^۴، ۲۰۲۰) خودشیفته ها برای ظاهر و دستاوردهای خود نیاز به تحسین دارند و در آن زندگی می کنند که اغلب منجر به عدم همدلی با دیگران می شود (فن^۵ و همکاران، ۲۰۱۱). نتایج این تحقیق هم نشان داده است که بین خودشیفتگی و شهرت طلبی رابطه بسیار قوی وجود دارد که در سطح بالا معنادار شده است. نکته دیگر این است که بستر رسانه های مجازی در دنیا و در کشور ما، کار توجه طلبی را بسیار مناسب کرده است. لذا سطح جدید ارتباط از طریق رسانه های اجتماعی، راهی جدید برای محبوب شدن فراهم می کند؛ بنابراین، رسانه هایی مانند فیس بوک، توئیتر یا اینستاگرام می توانند به عنوان کانال های جدیدی برای خود تبلیغی یک خودشیفته عمل کنند. آن ها مواد فعالانه ای مانند سلفی را به اشتراک می گذارند (هولتزمن^۶ و همکاران، ۲۰۱۰). همان طور که نتایج نشان می دهد خودشیفتگی با خیال پردازی ناسازگار رابطه بسیار قوی دارد. تحقیقات نشان داده اند که خیال پردازی ناسازگار نوعی از اعتیاد رفتاری را نشان می دهد که قطع این خیال پردازی ها موجب ناراحتی و آشفتگی می شود و همین دلیلی برای تعارضات درون فردی و بین فردی می شود (پیتزویک و همکاران، ۲۰۱۸). خیال پردازی ناسازگار ممکن است با گوش دادن به موسیقی یا حرکات همراه باشد که گاهی باعث تحریک و افزایش جذب در فانتزی می شود. این، پیامدهای مهمی برای عملکرد بالینی دارد زیرا افراد مبتلا به اختلالات شخصیت و اعتیاد همراه نیاز به یک برنامه درمانی منحصربه فرد دارند که هر دو کانون را مورد توجه قرار دهد (دام^۷ و موگی^۸، ۲۰۱۶). در انتها مشخص شد که برای بهبود وضعیت خودشیفتگی و طراحی برنامه برای اصلاح این ویژگی، می توان مواردی مانند شهرت طلبی و خیال پردازی ناسازگاران را مورد توجه عمیق قرارداد. با توجه به فراگیرتر شدن روز به روز فضای مجازی و رسانه های اجتماعی و تأثیر عمیقی که اینها بر روان انسان می گذارند، تحقیقات روانشناسی زیادی در این زمینه در کشور ما باید صورت بگیرد.

¹ Cramer² Jabeen³ Gerritsen⁴ Treur⁵ Fan⁶ Holtzman⁷ Dom⁸ Moggi

منابع

- بصیرنیا، مریم (۱۴۰۱) نقش خیال پردازی ناسازگار و گسلش عاطفی در اعتیاد به شبکه های مجازی نسل جوان، پایان نامه ارشد. دانشگاه علوم و تحقیقات، دانشکده علوم و فناوری های پزشکی، گروه روانشناسی.
- محمدزاده، علی (۱۳۸۸). اعتبارسنجی پرسشنامه شخصیت خودشیفته. مجله اصول بهداشت روانی، ۴(۱۱)، ۲۸۱-۲۷۶.
- Abu-Rayya, H. M., Somer, E., & Knane, H. (2020). Maladaptive daydreaming is associated with intensified psychosocial problems experienced by female survivors of childhood sexual abuse. *Violence Against Women*, 26(8), 825-837.
- American Psychiatric Association, D. S. M. T. F., & American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (Vol. 5, No. 5). Washington, DC: American psychiatric association.
- Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of research in personality*, 40(4), 440-450.
- Bushman, B. J. (2018). Narcissism, fame seeking, and mass shootings. *American behavioral scientist*, 62(2), 229-241.
- Cramer, P. (2011). Narcissism through the ages: What happens when narcissists grow older?. *Journal of Research in Personality*, 45(5), 479-492.
- Dom, G., & Moggi, F. (2016). *Co-occurring addictive and psychiatric disorders*. Springer-Verlag Berlin An.
- Fan, Y., Wonneberger, C., Enzi, B., de Greck, M., Ulrich, C., Tempelmann, C., Bogerts, B., Doering, S., Northoff, G. (2011). The narcissistic self and its psychological and neural correlates: an exploratory fMRI study. *Psychol Med*, 41(8), 1641-1650.
- Gountas, J., Gountas, S., Reeves, R. A., & Moran, L. (2012). Desire for fame: Scale development and association with personal goals and aspirations. *Psychology & Marketing*, 29(9), 680-689.
- Greenwood, D., McCutcheon, L. E., Collisson, B., & Wong, M. (2018). What's fame got to do with it? Clarifying links among celebrity attitudes, fame appeal, and narcissistic subtypes. *Personality and Individual Differences*, 131, 238-243.
- Ingraham, C. (2016, February 26). We have three different definitions of "mass shooting," and we probably need more. The Washington Post. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2016/02/26/we-have-three-different-definitions-of-mass->
- Jabeen, F., Gerritsen, C., & Treur, J. (2020). Narcissism and fame: a complex network model for the adaptive interaction of digital narcissism and online popularity. *Applied Network Science*, 5, 1-31.
- Joiner, T. (2017). *Mindlessness: The corruption of mindfulness in a culture of narcissism*. Oxford University Press.
- Langman, P. (2017). Role models, contagions, and copycats: An exploration of the influence of prior killers on subsequent attacks. Available on www.schoolshooters.info.
- Miller, J. D., Hoffman, B. J., Gaughan, E. T., Gentile, B., Maples, J., & Campbell, W. K. (2011). Grandiose and vulnerable narcissism: A nomological network analysis. *Journal of Personality*, 79(5), 1013-1042.

- Panek, E. T., Nardis, Y., & Konrath, S. (2013). Mirror or Megaphone?: How relationships between narcissism and social networking site use differ on Facebook and Twitter. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 2004-2012.
- Pietkiewicz, I. J., Helka, A. M., Barłóg, M., & Tomalski, R. (2023). Maladaptive daydreaming and narcissism. *Personality and Individual Differences*, 212, 112279.
- Pietkiewicz, I. J., Nęcki, S., Bańbura, A., & Tomalski, R. (2018). Maladaptive daydreaming as a new form of behavioral addiction. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(3), 838-843.
- Shabahang, R., Aruguete, M. S., Shim, H., Koushali, F. G., & Zsila, Á. (2022). Desire To Be a Social Media Influencer: Desire for Fame, Materialism, Perceived Deprivation and Preference for Immediate Gratification as Potential Determinants. *Media Watch*, 13(3), 246–263. <https://doi.org/10.1177/09760911221113449>
- Somer, E., Lehrfeld, J., Bigelsen, J., & Jopp, D. S. (2016). Development and validation of the Maladaptive Daydreaming Scale (MDS). *Consciousness and cognition*, 39, 77-91.
- Southard, A. C., & Zeigler-Hill, V. (2016). The dark triad traits and fame interest: Do dark personalities desire stardom?. *Current Psychology*, 35(2), 255-267.
- Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2009). *The narcissism epidemic: Living in the age of entitlement*. Simon and Schuster.
- Uhls, Y. T., & Greenfield, P. M. (2011). The rise of fame: An historical content analysis. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 5(1), 1-10.